

Bruksanvisning

Anvisningar för användarna

Samtliga ordboksartiklar innehåller ett uppslagsord på meänkieli eller svenska samt en översättning till det andra språket. Uppslagsordet anges i dess grundform. Grundformen är nominativ singularis för nomina (substantiv, adjektiv, pronomen och räkneord) eller infinitiv I för verb. Observera att vanliga svenska adverb ibland motsvaras av böjningar av pronomina i meänkieli. Det svenska adverbet "här" kan i meänkieli motsvaras av "tässä", som är en böjning av pronomenet "tämä". "Tässä" återfinns därför inte som ett eget uppslagsord. Oftast består översättningen av ett ord. I vissa fall kan den dock bestå av flera ord, särskilt när det är svårt att hitta någon direkt motsvarighet till uppslagsordet.

Exempel 1:

tuhkakuppi **s** askkopp

täysijärkinen **a** med fullt förstånd

tanner **s** 1. hård tilltrampad mark 2. djupfrusen mark [*tanterelle aijaa* = köra ut i kylan] var: tantere (To)

För de allra flesta uppslagsord har även ordklass angivits. Förkortningarna för ordklasserna finns i listan över förkortningar, som används i ordboken. Prefix och sådana förleder som inte kan användas självständigt har markerats med "prefix".

Exempel 2:

teko- **prefix** 1. sken-, låtsas- 2. oäkta, falsk, fejkad 3. artificiell

I många fall redovisas flera synonyma översättningar (översättningar med samma betydelse).

Exempel 3:

praatikas **a** pratsam, pratglad

Ofta har uppslagsordet olika betydelser. Sådana översättningar (som inte är synonyma) redovisas med siffror. Exempelvis motsvarar uppslagsordet "tokka" både svenskans "docka" och olika benämningar på grupper eller ansamlingar av till exempel djur.

Exempel 4:

tokka **s** 1. klunga, hop 2. skara (barn) syn: lauma 3. hjord (t.ex. älgar) 4. skock (får) 5. flock (vargar) 6. docka

I möjligaste mån har uppslagsordet försetts med kortare eller längre fraser för att exemplifiera hur ordet kan användas. Ibland anges användningsområdet för ordet inom parentes. Till exempel anges att uppslagsordet "farisealainen", på svenska "farisé", främst förekommer i Bibeln, här förkortat "bibl." Ofta anges användningsområdet med

förkortningar. Förklaringen till förkortningarna som används finns i listan över förkortningar. I andra fall varierar översättningen beroende på ämnesområde. Till exempel kan uppslagsordet "proppi" översättas med "blodpropp" när den används som en medicinsk term, men som "säkring" när det rör sig om elteknik. Förkortningarna inom parentes används även för att ange översättningens valör, såsom i exemplet "tissit", på svenska "pattar".

Exempel 5:

farisealainen s farisé (bibl.) syn: fariseus
proppi s 1. propp 2. blodpropp (med. vard.) 3. säkring (elektr.)
tissit s pattar (vulg.)

Uppslagsordet kan vara försett med en eller flera synonymer. I följande exempel anges att uppslagsordet "prufesyryri" har synonymen "prufessorinvirka". Synonymerna anges efter översättningen till det andra språket. Synonymer föregås av markeringen "syn:".

Exempel 6:

prufesyryri s professur syn: prufessorinvirka

Meänkielis ordförråd varierar mellan olika delar av språkområdet. Vissa ord förekommer inte i hela språkområdet, medan andra ord uppträder i olika former på olika håll. Föreliggande ordbok speglar den geografiska variationen inom språket, utan anspråk på att ha kartlagt alla varianter, som förekommer inom olika områden. När ett uppslagsord, eller en form av ett uppslagsord, tycks uppträda inom ett begränsat geografiskt område anges detta med hjälp av följande tre förkortningar:

Je	Jellivaaran kunta = Gällivare kommun
Kie	Kierunan kunta = Kiruna kommun
To	Tornionlaakson kunnat = Tornedalskommunerna (nuvarande Pajala, Övertorneå och Haparanda kommuner)

Förkortningarna för de geografiska områdena står inom parentes i grå färg (se exempel 7). Exempelvis har uppslagsordet "pikulehtinen", på svenska "småbladig", försetts med markeringen "Je". Det betyder att formen har kunnat konstateras inom nuvarande Gällivare kommuns gränser. Det betyder *inte* att det är den enda formen som förekommer i Gällivare kommun eller att det är den dominerande formen där. Det betyder inte heller att formen inte kan förekomma i Kiruna kommun eller Tornedalskommunerna, utan endast att redaktionen har kunnat belägga förekomsten av formen inom Gällivare kommuns område. Under uppslagsordet "pikulehtinen" anges en annan form av ordet, nämligen "pikkulehtinen". Varianten "pikkulehtinen" har märkts "Je,Kie,To", vilket skall förstås som att denna form förekommer såväl i Gällivare som i Kiruna kommun och i Tornedalskommunerna. Varianter föregås av markeringen "var:". Också i de fall då en synonym till uppslagsordet inte finns belagd i alla tre områden anges detta. Under uppslagsordet "väylä", på svenska "älv" med mera, anges till exempel synonymen "enu". Eftersom "enu" enbart finns belagd från Gällivare kommun har denna synonym markerats "Je".

Ibland har även fraser försetts med en markering, som anger från vilket geografiskt område källan till frasen härrör. Under uppslagsordet "praataa" finns till exempel frasen "met praatama suomen", med översättningen "vi snackar finska", som har markerats "Je" för att markera att frasen kommer från Gällivare kommun.

Exempel 7:

pikulehtinen (Je) **a** småbladig (bot.) var: pikkulehtinen (Je,Kie,To)
väylä (Je,Kie,To) **s** älv, flod (geo.) syn: eno (Je,Kie), enu (Je) var: väyla (Je)
praataa (Je) **v** prata, snacka [*Met praatama suomen.* (Je) = Vi snackar finska.]
syn: saarnata, puhua (Je,Kie,To), puhhua (Je), puhhuu (Je),
puhela, porista var: praatia (Je,Kie,To)

Många ord i meänkieli uppträder också i varianter som inte tycks höra hemma i något särskilt geografiskt område. Även sådana varianter redovisas i ordboken. Exempelvis förekommer ordet "vähintänsä" även i formen "vähinhään". Varken "vähintänsä" eller "vähinhään" har kunnat knytas till någon särskild del av det meänkieli-talande området. I andra fall kan det röra sig om ord som stavats olika i olika källor, men som ljuder likadant. Ofta rör det sig om låneord såsom "piili" eller "biili". En del skribenter har behållit en stavning som ligger närmare stavningen i det språk, som ordet lånats ifrån (vanligtvis svenska). Stavningen "biili" med b härrör från svenskans "bil".

Exempel 8:

vähintänsä **adv** minst var: vähinhään
biili **s** bil var: piili

Föreliggande ordbok redovisar ett omfattande urval av synonymer och varianter. Observera att ordningsföljden *inte* skall uppfattas som någon inbördes rangordning. Att en viss synonym eller variant redovisas först innebär inte att den rekommenderas, att den är mest frekvent eller dylikt.

Uppslagsordet står i **fet** stil, först i varje ordartikel. Därefter anges uppslagsordets geografiska spridning inom parentes, till exempel (Je,Kie,To). Därefter anges ordklass i **grön** färg. Om uppslagsordet har flera olika betydelser markeras de olika betydelserna med **feta** arabiska siffror följda av punkt (t.ex **1.** och **2.**). Efter översättningen till det andra språket redovisas eventuella fraser i *kursiv* stil. Översättningarna av fraserna är inte kursiverad. Fraserna med översättningar står inom [klamrar]. Efter fraserna kan en eller flera synonymer anges. Allra sist i ordartikeln, efter de olika grupperna av översättningar med eventuella tillhörande fraser och synonymer, redovisas olika varianter av uppslagsordet, både geografiskt begränsade varianter, allmänt förekommande varianter och alternativa stavningar.